

Dómsmálaráðuneyti
Skrifstofa löggæslumála

23. október 2026

Efni: Umsögn stjórnar SSNE um frumvarp til laga um breytingu á lögreglulögum og fleiri lögum, mál nr. S-198-2026.

Stjórn Samtaka sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra, SSNE, hefur tekið til umsagnar drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögreglulögum og fleiri lögum vegna fyrirhugaðra skipulagsbreytinga hjá lögreglu.

Stjórn SSNE tekur undir þau markmið frumvarpsins að efla faglega getu lögreglu, auka möguleika til sérhæfingar, bæta samhæfingu og stuðla að öflugri lögregluþjónustu um land allt. Stjórnin sér jafnframt að tækifæri geti legið í stærri faglegum einingum, meðal annars til að byggja upp sérhæfð störf og verkefni á landsbyggðunum. Frumvarpið byggir á því að stærri embætti geti betur samnýtt mannafla og sérþekkingu, brugðist við álagstoppum og byggt upp sérhæfð teymi.

Stjórn SSNE telur hins vegar mikilvægt að breytingar af þessari stærðargráðu séu ekki aðeins metnar út frá stærðarhagkvæmni og skipulagi lögreglunnar sjálfrar. Meta verður áhrif þeirra á nærþjónustu, staðbundið ákvörðunarvald, almannavarnir, samstarf ríkis og sveitarfélaga og byggðaþróun. Sérstaklega þarf að tryggja að aukin stærð stjórnsýslueininga leiði ekki til þess að ákvarðanataka og stjórnunarvald færist fjær þeim samfélögum sem lögreglan þjónar.

Staðbundið ákvörðunarvald og stjórnunarleg nærvera

Samkvæmt frumvarpinu verður svæðisbundnum lögregluembættum fækkað úr níu í þrjú. Núverandi embætti lögreglustjóranna á Norðurlandi eystra, Norðurlandi vestra, Vestfjörðum og Vesturlandi verða sameinuð í eitt embætti lögreglustjórans á Norðurlandi, Vestfjörðum og Vesturlandi. Um verður að ræða afar víðfeðmt umdæmi með mörgum starfsstöðvum og miklum vegalengdum. Frumvarpið viðurkennir sjálft að breytingarnar muni fela í sér meiri vegalengdir og stærri umdæmi með dreifðri byggð.

Stjórn SSNE telur afar mikilvægt að sameining embættanna leiði ekki til þess að ákvörðunarvald og dagleg stjórn lögreglunnar færist fjær íbúum, sveitarfélögum og starfsfólki lögreglunnar á Norðurlandi eystra.

Í greinargerð frumvarpsins er lögð áhersla á að núverandi starfsstöðvar verði áfram starfræktar og að aðstoðarlögreglustjórar verði staðsettir þar sem lögreglustjórar eru nú. Í lagatextanum sjálfum er hins vegar lagt til að ráðherra ákveði með reglugerð starfsstöðvar aðstoðarlögreglustjóra, staðsetningu aðalstöðva lögreglustjóra og hvar lögreglustöðvar verði starfræktar.

Stjórn SSNE telur æskilegt að fyrirheit um dreifða stjórnun og áframhaldandi starfsemi núverandi starfsstöðva verði tryggt með eins skýrum og bindandi hætti og unnt er. Jafnframt telur stjórn SSNE

mikilvægt að sveitarfélög og landshlutasamtök komi að samráði um ákvörðun og síðari breytingar á staðsetningu starfsstöðva og staðbundinnar yfirstjórnar.

Dagleg verkstjórn og næg mönnun

Staðbundin stjórnun verður ekki tryggð eingöngu með því að staðsetja aðstoðarlögreglustjóra á tilteknum starfsstöðvum. Tryggja þarf nægjanlega stjórnunar- og viðbragðsgetu allan sólarhringinn og um allt hið víðfeðma umdæmi sem Norðurland eystra mundi tilheyra yrði frumvarpið að lögum.

Frumvarpið bendir sjálft á að í stórum umdæmum sé ekki ætíð unnt að treysta því að lögreglumenn frá einni starfsstöð geti sinnt verkefnum á öllu svæðinu innan ásættanlegs viðbragðstíma. Þar segir jafnframt að mikilvægt sé að halda úti mannafla, bakvöktum og annarri grunnþjónustu, jafnvel þótt skráður málafjöldi á tilteknum stað sé lítill. Við mat á mönnun þurfi meðal annars að horfa til landfræðilegra aðstæðna, samgangna, fjölda starfsstöðva, vaktafyrirkomulags og viðbragðstíma.

Við þetta mat þarf einnig að taka tillit til mikils fjölda ferðamanna á Norðurlandi eystra og árstíðabundinna álagssveiflna, meðal annars vegna aukinnar umferðar og ferða um hálendið yfir sumarmánuðina. Skráður fjöldi íbúa og árlegur málafjöldi gefa því ekki einir fullnægjandi mynd af þeirri viðbragðsgetu sem þarf að vera til staðar á hverjum tíma.

Stjórn SSNE telur því mikilvægt að breytingunum fylgi nægjanleg mönnun og styrking þeirrar stjórnunar sem er næst vettvangi. Þar þarf meðal annars að tryggja nægjanlegan fjölda varðstjóra og annarra stjórnenda í vaktavinnu með skýrt umboð til daglegrar verkstjórnar og ákvarðanatöku.

Við útfærslu lágmarksviðbragðsgetu þarf sérstaklega að koma í veg fyrir að stór þjónustusvæði reiði sig að jafnaði á aðeins einn lögreglumann á vakt. Jafnframt þarf að tryggja fullnægjandi staðbundna varðstjórn og að ákærvald og önnur lykilfagþekking séu aðgengileg í nærsamfélögum. Við mat á mönnun einstakra starfsstöðva verði staðan meðal annars skoðuð sérstaklega á stöðum eins og Þórshöfn.

Áður en hið nýja skipulag tekur gildi þurfi jafnframt að liggja skýrt fyrir hvernig tryggja eigi lágmarksviðbragðsgetu, bakvaktir og mönnun einstakra starfsstöðva. Sameining embætta má ekki verða leið til þess að draga úr nærveru og viðbragðsgetu lögreglu í dreifðum byggðum.

Almannavarnir og stjórn aðgerða í héraði

Stjórn SSNE telur sérstaka ástæðu til að skoða heildstætt samspil fyrirhugaðrar fækkunar lögregluumdæma og laga nr. 82/2008 um almannavarnir.

Samkvæmt gildandi almannavarnalögum gegnir lögreglustjóri lykilhlutverki í almannavörnum í héraði. Viðeigandi lögreglustjóri vinnur með almannavarnanefndum að gerð hættumats og viðbragðsáætlana. Þegar almannavarnaástand ríkir er stjórn aðgerða í héraði samkvæmt 11. gr. laganna í höndum lögreglustjóra í viðkomandi lögregluumdæmi og lögreglustjóri tilnefnir jafnframt vettvangsstjóra sem fer með stjórn og samhæfingu á vettvangi.

Jafnframt tekur ríkislögreglustjóri ákvörðun um almannavarnastig í samráði við viðkomandi lögreglustjóra ef unnt er. Almannavarnastigin eru óvissustig, hættustig og neyðarstig.

Þetta samspil laganna kallar að mati stjórnar SSNE á nánari skoðun í tengslum við fyrirhugaða fækkun lögregluumdæma. Með sameiningunni verður einn lögreglustjóri ábyrgur fyrir lögregluumdæmi sem nær yfir Norðurland, Vestfirði og Vesturland, á sama tíma og almannavarnalög fela lögreglustjóra viðkomandi umdæmis formlega stjórn aðgerða í héraði þegar almannavarnaástand ríkir.

Stjórn SSNE telur nauðsynlegt að skýrt liggi fyrir hvernig staðbundinni stjórn almannavarna aðgerða verður háttað innan hins nýja umdæmis og hvaða hlutverk og valdheimildir aðstoðarlögreglustjórar og aðrir staðbundnir stjórnendur muni hafa þegar almannavarnaástand ríkir.

Við þetta mat þarf jafnframt að horfa til þeirrar fjölpættu náttúruvár sem er innan fyrirhugaðs umdæmis, svo sem jarðskjálfta, eldgosa, sjávarflóða, snjóflóða og aurskriðna. Slík atvik geta komið upp samtímis á ólíkum stöðum og kallað á tafarlausa staðbundna stjórn og samhæfingu, þótt formleg yfirstjórn sé sameiginleg fyrir allt umdæmið.

Sérstaklega þarf stjórnskipulagið að gera ráð fyrir að almannavarnaatvik geti komið upp á fleiri en einum stað innan sama víðfeðma lögregluumdæmis. Tryggja þarf skýra og staðbundna stjórnun, stuttar boðleiðir og virkt samstarf við hlutaðeigandi sveitarfélög, almannavarnanefndir og viðbragðsaðila.

Stjórn SSNE telur því rétt að samhliða meðferð frumvarpsins fari fram sérstakt mat á því hvort gera þurfi breytingar á lögum um almannavarnir, reglugerðum eða viðbragðsáætlunum vegna breyttrar umdæmaskipunar lögreglu. Markmiðið þarf að vera að enginn vafi ríki um ábyrgð, boðleiðir og ákvörðunarvald þegar almannavarnaástand skapast.

Ósamræmd stjórnsýslumörk ríkisins

Fyrirhuguð breyting dregur einnig fram stærra álitaefni um svæðisskiptingu opinberrar stjórnsýslu. Því verði tillagan að veruleika verða til enn ein stjórnsýslumörkin í íslensku stjórnkerfi.

Stjórn SSNE hefur áhyggjur af því flækjustigi sem skapast þegar ríkið styðst við ólíka landfræðilega skiptingu eftir málaflokkum. Lögregluumdæmi, heilbrigðisumdæmi, kjördæmi, landshlutar og starfssvæði ýmissa stofnana og samstarfsvettvanga fara ekki endilega saman.

Hver slík skipting kann að eiga sér málefnalegar forsendur innan viðkomandi málaflokks. Þegar litið er á stjórnsýsluna í heild getur ósamræmið hins vegar flækt samstarf ríkis og sveitarfélaga og gert ábyrgð og boðleiðir óskýrari, sérstaklega þegar verkefni kalla á samstarf margra stofnana og stjórnsýslustiga.

Almannavarnir eru skýrt dæmi um mikilvægi þessarar nálgunar. Lög um almannavarnir byggja á nánu samspili sveitarfélaga, almannavarnanefnda, lögreglustjóra og ríkislögreglustjóra. Sveitarfélög, stofnanir þeirra og viðkomandi lögreglustjóri skulu kanna áfallapol og almannavarnanefndir og lögreglustjóri gera viðbragðsáætlanir í samvinnu við ríkislögreglustjóra.

Sama álitaefni kemur upp við framkvæmd laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna. Lögreglan er meðal þeirra þjónustuveitenda sem þurfa að eiga skilvirkt samstarf við sveitarfélög, heilbrigðisþjónustu, skóla og aðra þjónustuaðila. Ef starfssvæði þessara aðila fara ekki saman getur það skapað hindranir í boðleiðum og samþættingu þjónustu. Við endurskoðun umdæmamarka þarf því að meta hvort samræmdari stjórnsýslumörk geti stutt betur við samfellu og samstarf milli málaflokka.

Stjórn SSNE telur því rétt að við breytingar á umdæmaskipan ríkisstofnana sé ávallt lagt sérstakt mat á samspil fyrirhugaðra marka við aðra svæðisskiptingu opinberrar stjórnsýslu og þjónustu. Í þessu tilviki þarf sérstaklega að greina áhrif nýrrar lögregluumdæmaskiptingar á almannavarnir og samstarf lögreglu, sveitarfélaga og annarra viðbragðsaðila.

Áhrif á landsbyggðina þurfa skýrara mat

Í frumvarpinu eru áhrif á sveitarfélög metin takmörkuð og áhrif á landsbyggðina talin óveruleg. Sú niðurstaða byggir meðal annars á þeirri forsendu að ekki sé gert ráð fyrir lokun starfsstöðva, fækkun starfsmanna eða breytingum á daglegri þjónustu við almenning.

Stjórn SSNE telur ástæðu til varfærni við þá niðurstöðu og hvetur ráðuneytið til að meta frumvarpið með nýrri byggðalinsu innviðaráðuneytisins.

Ýmis atriði sem ráða raunverulegum áhrifum breytinganna verða samkvæmt frumvarpinu ákvörðuð við nánari útfærslu, meðal annars staðsetning aðalstöðva, starfsstöðvar aðstoðarlögreglustjóra og staðsetning lögreglustöðva. Frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir að starfsfólk geti þurft að hlíta breytingum á starfi vegna nýs skipulags og skipurits.

Að mati stjórnar SSNE er því mikilvægt að áður en breytingarnar koma til framkvæmda liggi fyrir ítarlegra landsvæðisbundið áhrifamat. Þar verði horft meðal annars til nærþjónustu, viðbragðsgetu, stjórnunar, starfa, starfsþróunarmöguleika, almannavarna, farsældar og samstarfs við sveitarfélög.

Sérstaklega þarf að tryggja að hagræðing í yfirstjórn leiði ekki til þess að stjórnunarstörfum, faglegri þekkingu og framtíðaruppbyggingu verði í reynd safnað á fáa staði.

Uppbygging sérhæfðra verkefna á landsbyggðinni

Stjórn SSNE telur jafnframt mikilvægt að líta á breytingarnar sem tækifæri til að efla faglega starfsemi lögreglu utan höfuðborgarsvæðisins.

Frumvarpið gerir ráð fyrir að tiltekin landsbundin verkefni verði falin embætti lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu og Suðurnesjum. Jafnframt er ráðherra heimilað að ákveða að önnur landsbundin verkefni lögreglunnar verði falin einu eða fleiri lögregluembættum og tekið sérstaklega fram að ráðherra skuli leitast við að fela slík verkefni landsbyggðarembættunum. Samkvæmt greinargerðinni er markmiðið að sérhæfð þekking og störf byggist einnig upp hjá embættunum á landsbyggðinni.

Stjórn SSNE fagnar þeirri áherslu en telur mikilvægt að hún birtist í raunverulegri verkefna- og starfadreifingu. Akureyri er nú ein af starfsstöðvum lögreglunnar á Norðurlandi eystra. Frumvarpið nefnir einnig sérstaklega fyrri umsögn stjórnar SSNE þar sem bent var á að fyrirhugaðar breytingar gætu skapað tækifæri til að efla sérþekkingu og faglega getu í landshlutanum, meðal annars vegna stöðu Akureyrar og aukins millilandaflugs.

Við ákvörðun um staðsetningu aðalstöðva hins nýja embættis telur stjórn SSNE að Akureyri eigi að koma sterklega til álita. Staða Akureyrar sem svæðisborgar, þjónustu- og samgöngumiðstöðvar og lykilstaðar fyrir viðbragðsgetu á Norðurlandi styður slíkt val. Staðsetning aðalstöðva á Akureyri myndi jafnframt stuðla að dreifingu stjórnunarvalds og opinberra starfa um landið og styrkja forsendur staðbundinnar stjórnunar þegar almannavarnaástand skapast.

Stjórn SSNE leggur því áherslu á að áður en endanleg afstaða er tekin til lagasetningarinnar liggi fyrir hvaða sérhæfðu og landsbundnu verkefni verði byggð upp innan nýja embættisins og hvar þau verði staðsett. Hluti slíkrar starfsemi verði staðsettur á Norðurlandi eystra. Þannig verði breytingarnar nýttar til að dreifa faglegri uppbyggingu og sérhæfðum störfum, fremur en að sérhæfing leiði til frekari samþjöppunar þeirra.

Niðurstaða

Stjórn SSNE leggst ekki gegn þeim meginmarkmiðum sem liggja að baki frumvarpinu og telur að tækifæri geti falist í öflugri faglegum einingum, aukinni sérhæfingu og betri samnýtingu mannafla og þekkingar.

Stjórnin leggur hins vegar ríka áherslu á að stærri stjórnsýslueiningar megi ekki leiða til fjarlægari stjórnsýslu.

Árangur breytinganna verður að mati stjórnar SSNE fyrst og fremst að meta út frá því hvort þær leiða til betri þjónustu, öflugri viðbragðsgetu og aukins öryggis íbúa óháð búsetu, en ekki eingöngu út frá því hvort stjórnskipulag lögreglunnar verður einfaldara eða rekstrareiningar stærri.

Stjórn SSNE lýsir sig reiðubúna til áframhaldandi samtals um útfærslu breytinganna með það að markmiði að sameina kosti öflugri lögregluembætta og sterkar staðbundinnar þjónustu, stjórnunar og viðbragðsgetu.

Fyrir hönd stjórnar SSNE,

A handwritten signature in blue ink, reading "Albertína Fr. Elíasdóttir".

Albertína Friðbjörg Elíasdóttir, framkvæmdastjóri